

SEMNIFICAȚIA CONCEPTULUI DE CULTURĂ

Carolina Cheianu-Tudos

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *problema culturii a devenit una strategică pentru toate disciplinele care studiază universal social și uman, deoarece în societățile contemporane factorii de ordin cultural reprezintă o sursă fundamentală a dezvoltării istorice. Cultura reprezintă cel mai bine un popor, iar gradul ei de răspândire a culturii naționale este dependent nu doar de valoarea intrinsecă a creațiilor sale ci și de dispozitivele instituționale, tehnice și logistice pe care le poate mobiliza pentru universalizarea acestei creații.*

Cuvinte cheie: *cultură, valori, cultură materială, cultură spirituală, axiologie.*

Cultura este un fenomen social foarte complex, aproape imposibil de redat într-o definiție cu sens strict. Așa se explica faptul că toate încercările de a defini cultura după o schemă logică clasică s-au dovedit, dacă nu imposibile, cu siguranță unilaterale. Sunt cunoscute peste 163 de definiții, din aproape 300 înregistrate, care au fost trecute printr-o analiză amplă efectuată de americanii Alfred L. Kroeber și Clyde Kluckhohn în 1952. Aceste definiții, prin varietatea lor, demonstrează dificultatea circumscrierii sintetice, printr-o însumare de trăsături congruente, necesare și suficiente. Totuși putem concluziona că cultura rămâne a fi o „definiție deschisă” și pot fi introduse noi definiții, deoarece ea este în continuare un teren de cercetare pentru specialiștii din filosofia culturii, sociologi, etnografi etc.

Meritul lui Alfred L.Kroeber și Clyde Kluckhohn constă în încercarea de a evita unilateralitatea definiției culturii și a cuprinde comportarea umană și principiul integrator, caracterul-cumulativ-simbolic, relativ-stabil, precum și procesualitatea atât ca realizare a ideilor în acțiune cât și sub raportul selectivității istorice. În afara acestei fapte, ei au privit cultura într-o triplă relație: om - natura; om - om; om - valoare. Din acestea rezultă următoarea definiție: „*cultura este totalitatea valorilor materiale și spirituale, create în procesul istoric de afirmare a omului ca om, proces, care evidențiază progresul omenirii în cunoașterea, transformarea și stăpânirea naturii, a societății și a cunoașterii însăși*”.

Deoarece orice creație umană reprezintă o unitate indivizibilă a materiei și a spiritului, a obiectivului și a subiectivului, gândirea filosofică a utilizat o perioadă termenii de *cultură materială* și *cultură spirituală* (care reprezintă distincția dintre cultură și civilizație), de fapt între ele nu există o ruptură, ci o legătură strânsă, amândouă fiind laturi constitutive ale vieții umane.

Componenta materială a culturii exprimată prin civilizație – cuprinde mijloace și valori care asigură reproducerea materială a vieții sociale, procesele existenței sociale.

Componenta spirituală a culturii cuprinde sisteme de valori în care se cristalizează eforturile de cunoaștere, atitudinile și reacțiile omului față de lume; acestea se fixează și îmbracă forma unor sisteme teoretice (știința și filosofia), simbolice (arta, mitologia, religia), normative (morală, dreptul, tradițiile, obiceiurile). Cele mai multe definiții privesc cultura ca un sistem de valori, idei și atitudini și forme de creație, cu funcții revelatorii simbolice, prin care omul cunoaște lumea, reprezentată și exprimată prin opere, dând astfel sens existenței sale.

Problema definirii culturii ia preocupat pe filosoful român L.Bloga cât și pe culturologul T.Vianu. În lucrările lui Bloga cultura are două înțelesuri:

1. Cultura-totalitate a creațiilor spirituale de care dispune societatea la o anumită etapă a dezvoltării ei istorice.

2. Cultura - ansamblul creațiilor materiale și spirituale ale unei societăți. Ca act de creație specific uman, cultura cuprinde două feluri de creație într-un întreg unitar.

În creația lui L.Bloga cultura este strâns corelată cu esența omului și chiar dacă nu toți oamenii sunt creatori de cultură, toți participă la cultură, virtual sau de fapt, în măsura omeniei lor, activ sau pasiv. Odată apărut în lume, omul dă lumii o nouă dimensiune și anume dimensiunea culturii. „Prin încercările sale revelatorii omul devine însă creator, și anume creator de cultură în genere. Facem deci o deducție a condițiilor culturii, adâncind însăși dimensiunile existențiale ale omului. Cultura, în această perspectivă, nu este un lux, pe care și-l permite omul ca o podoabă, care poate să fie sau nu; cultura rezultă ca o misiune complementară din specificitatea existenței umane ca atare, care este existență în mister și pentru revelație”.

În abordarea problemei culturii observăm că Bloga este un idealist, dar nu un mistic religios. În cadrul filosofiei sale lipsește determinantele social-istorice ale culturii, dar aceasta este raportat la factorul uman. Contribuția sa originală constă în faptul că ne-am putea mândri de orice profesiune umanistă deoarece

rațiunea de a fi om ca om, prin vocația sa supremă se află în cultură iar rațiunea se află în cadrul culturii și este izvorul unic al constituirii și dezvoltării sale se află într-un mod specific existențial uman.

Autori de referință ca N.Iorga, T.Vianu, L.Blaga afirmă că termenul de *cultură* este definitiv identității naționale românești. *Cultura* este mediu și factor de prosperare individuală și națională, de avansare și universalitate.

Filosoful român Petre Andrei ne vorbește despre faptul că cultura nu este de natură metafizică, ea este o realitate corelată cu evoluția istorico-teologică. Însă din punct de vedere obiectiv o definește ca o totalitate de produse ale activității omenești, în scopul traiului și perfecțiunii.

Ca să înțelegem mai bine, ce este cultura este necesar de a evidenția raportul natură- societate-cultură, deoarece omul este cel care sa desprins din natură și a început a se diferenția prin cultură.

Natura brută poate fi independent de cultură, fiind ca un substrat al acesteia. „Natura unită cu valoarea, natura pusă în valoare este cultură. Prin urmare vom înțelege prin cultură un proces de neconținută creație de valori”. Datorită omului natura devine cultură, iar prin cultură omul dobândește adevărata sa natură umană. Omul aparține și naturii și culturii. Cu cât înaintează în cultură, omul se desprinde de natură, el înlocuiește comportamentele naturale, înăscute, care aparțin speciei, cu comportamentele culturale, însușite, care aparțin grupului social din care face parte.

Din multitudinea definițiilor și a abordărilor putem remarca câteva elemente definiții ale acestui concept: sisteme de valori, idei și atitudini, formele de creație prin care omul, grupurile sociale și societățile își interpretează experiența istorică și o transcriu în opere; aceste opere reprezintă valori și norme, care se transmit din generație în generație, asigurând continuitatea existenței umane.

Observăm totuși că cultura este detașată de natură, etapele culturii sunt etape ale umanizării, ale relevanței spirituale. Cultura cuprinde ansamblul fenomenelor social-umane care, sub raport gnoseologic, apar ca produse cumulative ale cunoașterii, iar sub raport axiologic ca valori autentice. În toate manifestările sale, cultura include o latură materială și o latură spirituală.

Sub aspect axiologic, valorile spirituale sunt tot atât de necesare și de importante ca și valorile materiale. Acest fapt este confirmat de întreaga dezvoltare socială care arată că pe toate treptele devenirii istorice, valorile au fost prezentate ca forță motrică a progresului social.

Reprezentând un sistem de valori, cultura apare ca un ansamblu structurat din cinci momente constitutive.

1. Îl constituie cunoașterea care reflectă mai mult au mai puțin unele legi, fapte sau procese de ordin natural sau social, de natură obiectivă sau subiectivă. Cultura nu este posibilă la scara adaptării spontane, biologice, ea presupune transformarea conștientă a lucrurilor pe baza înțelegerii și utilizării însușirilor și legilor ei.

2. Este momentul axiologic, care raportează rezultatele cunoașterii la necesitățile sau aspirațiile omului, aprecierea critică a acestor rezultate, ca valori, în funcție de interesele social-umane. Momentul valorizator vizează procesul, individual sau colectiv, în care se conferă valoare unor produse naturale sau sociale, transformându-le în elemente ale culturii. Valoarea există potențial dar capătă realitate numai în urma aprecierii, valorizării.

3. Momentul creativ, este considerat momentul-cheie al constituirii culturii. Creația fiind factorul cel mai dinamic al procesului social. Prin creație are loc saltul de la un fapt natural sau social, individual sau colectiv, de la un act psihic sau cognitiv la un fapt de cultură. Nu se poate de vorbi despre cultură decât acolo unde intervine omul cu facultățile și forța sa creatoare.

4. Momentul praxiologic (acțional), are în vedere generalizarea socială și asimilarea critică a valorilor culturale. De asemenea, această componentă se referă la integrarea culturii în cadrul practicii sociale, la realizarea funcției sale sociale și a rosturilor ei umane.

5. Momentul comunicațional, presupune că valorile culturale se realizează ca atare, există ca valori și chiar se desăvârșesc, își amplifică potențialul formativ-cultural prin circulație și integrare în modurile de viață și de muncă a oamenilor, în universul spiritual al gândirii și simțirii lor.

Bibliografie

1. A. L. Kroeber, Clyde Kluckhohn, *Culture. A Critical Review of Concepts and Definitions*. Papers of the PeabodyMuseum of American Archeology and Ethnology, Harvard University, vol. XLVII, nr.1,Cambridge, Mass, 1952, p. 181.

2. Vangheli I., *Culturologie. Prelegeri. Chișinău*, Ed: Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2001. p.11

3. Blaga L, *Trilogia culturii*, București: Editura pentru Literatură Universală- 1969, p.365.

4. Andrei P.*Cultură socială și politică în școală*, în vol. Politica culturii,București, 2003, p.301.